

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเป็นเลิศของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย Factors Related to the Excellence of Savings Cooperative in Thailand

ชุตিকাญจน์ มาสเสมอ* วิษณุ วงศ์สินศิริกุล และพัฒน์ พัฒนรังสรรค์
Chutikan Massamur*, Visanu Vongsinsirikul and Pat Pattanarangsun

หลักสูตรบริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต 110/1-4 ถนนประชาชื่น เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210

Doctor of Business Administration Program, Faculty of Business Administration, Dhurakij Pundit University,

110/1-4 Prachachuen Road, Lak-Si District, Bangkok, 10210, Thailand

*Corresponding Author, email: chutikanm@hotmail.com

(Received: Jan 25, 2018; Revised: Mar 9, 2018; Accepted: Mar 12, 2018)

บทคัดย่อ

สหกรณ์ เป็นหน่วยธุรกิจที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้บริบทของประเทศไทยกำลังพัฒนาอย่างประเทศไทย งานวิจัยนี้ค้นหาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับโอกาสสู่ความเป็นเลิศของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย รวบรวมปัจจัยที่คาดว่าจะส่งผลต่อประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความสำเร็จของสหกรณ์จากการทบทวนวรรณกรรม การศึกษาครั้งนี้ใช้แบบจำลองการถดถอยโลจิสติกในการวิเคราะห์ ผลที่ได้ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อโอกาสสู่ความเป็นเลิศของสหกรณ์ออมทรัพย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จำนวน 6 ปัจจัยได้แก่ ขนาดสหกรณ์ สัดส่วนการเข้าร่วมประชุมของสมาชิกสหกรณ์ ภาวะผู้นำของประธานคณะกรรมการสหกรณ์ ระดับการศึกษาของผู้จัดการสหกรณ์ ประสบการณ์ของผู้จัดการสหกรณ์ และสัดส่วนการฝึกอบรมสมาชิกสหกรณ์ รวมถึงปัจจัยที่มีแนวโน้มที่จะส่งผลต่อโอกาสสู่ความเป็นเลิศของสหกรณ์ออมทรัพย์อีก 3 ปัจจัยคือ อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน อัตราส่วนพนักงานต่อทุน และรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนในพื้นที่ตั้งของสหกรณ์

คำสำคัญ : สหกรณ์ สหกรณ์ออมทรัพย์ ปัจจัยความสำเร็จ ความเป็นเลิศ ประเทศไทย

Abstract

Cooperatives are important business unit for economic and social development especially in the developing countries context like Thailand. This research identifies factors related to the opportunity of excellence for savings cooperatives in Thailand. By collecting factors that are expected to affect the efficiency, effectiveness and success of the cooperative from literature review. Logistic regression model was used in this study. The results showed that cooperative's size, cooperative member's meeting attendance proportion, cooperative committee chairman's leadership, cooperative manager's education, cooperative manager's experience and cooperative member's training proportion are related to the excellence of savings cooperative were statistically significant. And debt-to-equity ratio, employee-to-equity ratio, and average income per household at cooperative location are likely to affect the opportunity to be excellent of the savings cooperative in Thailand

Keywords: Cooperative, Saving cooperative, Key success factor, Excellent, Thailand

บทนำ

องค์การสัมพันธภาพสหกรณ์ระหว่างประเทศ (International Co-operative Alliance; ICA) ได้ให้นิยามของสหกรณ์ (Cooperative) ว่าเป็น “องค์การของบรรดาบุคคลซึ่งรวมกลุ่มกันโดยสมัครใจในการดำเนินวิสาหกิจที่พวกเขาเป็นเจ้าของร่วมกัน และควบคุมตามหลักประชาธิปไตยเพื่อสนองความต้องการ (อันจำเป็น) และความหวังร่วมกันทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม” ซึ่งสหกรณ์ ถือเป็นหน่วยธุรกิจขั้นพื้นฐานที่มีลักษณะพิเศษที่มีสมาชิกเป็นทั้งเจ้าของและคู่ค้าในการดำเนินธุรกิจ เพื่อนำผลประโยชน์ที่ได้มาแบ่งปันกลับคืนสู่ตัวสมาชิกเอง ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างอำนาจการต่อรองให้กับผู้ด้อยโอกาส ควบคู่ไปกับกระบวนการทางสังคมในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมให้สมาชิกรู้จักช่วยเหลือแบ่งปันกันอย่างยุติธรรม ทั้งยังช่วยส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยอีกด้วย จึงทำให้สหกรณ์มีความสำคัญต่อการพัฒนาพื้นฐานทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม ทั้งในระดับจุลภาคและระดับมหภาค (Leawpairroj, 2009) โดยมีตัวอย่างงานวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของสหกรณ์ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของ Puritik *et al.* (2016) และ Altman (2015) โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้บริบทของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุคโลกาภิวัตน์ที่ทำให้การต่อสู้แข่งขันทวีความรุนแรงขึ้นส่งผลให้มีแนวโน้มที่จะเกิดความเหลื่อมล้ำมากยิ่งขึ้นและมีผลทำให้การดำรงชีวิตของประชาชนที่ยากไร้มีความยากลำบากมากขึ้น สหกรณ์ก็ยิ่งทวีความสำคัญในการที่จะบรรเทาหรือแก้ไขปัญหาดังกล่าวตามไปด้วย

สำหรับประเทศไทยได้นำระบบสหกรณ์มาใช้ตั้งแต่ปี 2459 โดยแบ่งสหกรณ์ออกเป็น 2 กลุ่ม 7 ประเภท ได้แก่ กลุ่มที่ 1 สหกรณ์ภาคการเกษตร ประกอบด้วย สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์ประมง และสหกรณ์นิคม และกลุ่มที่ 2 สหกรณ์นอกภาคการเกษตร ประกอบด้วย สหกรณ์ออมทรัพย์ สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน สหกรณ์ร้านค้า และสหกรณ์บริการ ซึ่งข้อมูลจากกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ พบว่า ณ วันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2559 มีสหกรณ์ในประเทศไทยที่ดำเนินการอยู่ (Active) เป็นจำนวนทั้งสิ้น 7,141 แห่ง มีจำนวนสมาชิกรวม 12,101,553 คน มีทุนดำเนินงานรวม 2,688,781 ล้านบาท มีมูลค่าธุรกิจรวมเป็นจำนวน 2,202,893 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 15.66 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (Gross domestic product : GDP) โดยมีการขยายตัวของมูลค่าธุรกิจคิดเป็นร้อยละ 8.44 เมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2558 (Cooperative Auditing Department, 2017) สรุปได้ว่าองค์การสหกรณ์ได้เติบโตจนเป็นส่วนหนึ่งของรากฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจไทยเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

โดยสหกรณ์ออมทรัพย์ถือเป็นประเภทสหกรณ์ที่มีความสำคัญโดดเด่น เนื่องจากการออมและการกักเงินเป็นเรื่องใกล้ตัวที่เกิดขึ้นกับคนทุกระดับชั้นและทุกสาขาอาชีพ ซึ่งในปี พ.ศ.2559 พบว่ากลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์มีทุนดำเนินงานรวม 2,348,654 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 87.35 ของภาคสหกรณ์ทั้งหมด และมีจำนวนสมาชิกรวม 3,196,971 คน คิดเป็นร้อยละ 26.42 ของสมาชิกสหกรณ์ทั้งหมด นอกจากนี้ยังมีมูลค่าธุรกิจรวมถึง 1,827,628 ล้านบาท ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 82.97 ของภาคสหกรณ์ทั้งหมด และคิดเป็นร้อยละ 12.99 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (GDP) อีกทั้งยังคงมีการเติบโตของจำนวนสหกรณ์และจำนวนสมาชิกสหกรณ์อย่างต่อเนื่อง (Cooperative Auditing Department, 2017)

อย่างไรก็ดีไม่ว่าทุกสหกรณ์ที่จัดตั้งขึ้นจะประสบความสำเร็จเสมอไป โดยพบว่ามีสหกรณ์หลายแห่งที่ประสบปัญหาและต้องล้มเลิกไป โดยข้อมูลสถิติสหกรณ์จาก Web site ของกรมส่งเสริมสหกรณ์แสดงให้เห็นว่า ณ วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ.2559 มีสหกรณ์ที่อยู่ในระหว่างการชำระบัญชีเพื่อเลิกสหกรณ์ (Non-active) เป็นจำนวนถึง 1,129 แห่ง คิดเป็นสัดส่วนถึงร้อยละ 13.66 ของสหกรณ์ในประเทศไทย นอกจากนี้ยังพบปัญหาข้อบกพร่องทั้งในด้านระบบการเงิน การจัดทำบัญชี ปัญหาการทุจริต และการดำเนินงานที่ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ รวมถึงพฤติกรรมที่อาจเกิดความเสียหายอื่น ๆ อีกเป็นจำนวนรวม 1,173 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 16.4 ของสหกรณ์ที่ดำเนินการอยู่ โดยมีมูลค่าของความเสียหายที่เกิดขึ้นโดยรวมถึง 30,670 ล้านบาท (Cooperative Promotion Department, 2017) ดังนั้น จึงมีความพยายามที่จะติดตามประเมินผลการดำเนินงานของสหกรณ์โดยการจัดระดับมาตรฐานสหกรณ์ด้วยตัวชี้วัดเกี่ยวกับผลการดำเนินงานและกระบวนการดำเนินงานของสหกรณ์ทั้งหมด 8 ด้าน ประกอบด้วย 1) ต้องไม่ขาดทุนในรอบ 2 ปีซ้อนหลัง เว้นแต่เกิดอุบัติเหตุธรรมชาติ 2) ต้องไม่มีการ

กระทำถือว่าทุจริตในรอบ 2 ปีย้อนหลัง 3) ต้องจัดทางการเงินแล้วเสร็จและส่งให้ผู้สอบบัญชีตรวจสอบแล้วนำเสนอเพื่ออนุมัติในที่ประชุมใหญ่ของสหกรณ์ภายใน 150 วันนับแต่วันสิ้นปีทางบัญชี 4) ต้องมีสมาชิกไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 มาทำธุรกิจกับสหกรณ์ 7) ต้องจัดจ้างเจ้าหน้าที่สหกรณ์ปฏิบัติงานประจำ หรือมีกรรมการหรือสมาชิกที่ได้รับมอบหมาย ให้ปฏิบัติหน้าที่ประจำ และ 8) ต้องมีการจัดสรรกำไรสุทธิและจ่ายเงินทุนสวัสดิการสมาชิกหรือทุนสาธารณประโยชน์อย่างน้อย 1 ครั้งในรอบ 2 ปีย้อนหลัง และต้องไม่กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย ระเบียบ หรือคำสั่งนายทะเบียนสหกรณ์ (Cooperative Promotion Department, 2010) ผลการจัดระดับมาตรฐานสหกรณ์ในปี 2559 พบว่า จากสหกรณ์ที่ได้รับการประเมินทั้งหมด 6,192 แห่ง มีสหกรณ์ที่มีผลประเมินอยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจ (ดีเลิศ) เป็นจำนวน 2,618 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 42.28 เท่านั้น และยังมีสหกรณ์ที่มีผลประเมินอยู่ในระดับต่ำสุด (ไม่ผ่านเกณฑ์) เป็นจำนวนถึง 1,046 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 16.89 (ส่วนที่เหลืออยู่ในระดับ ดี และดีมาก) ซึ่งหากพิจารณาเทียบกับปีที่ผ่านมาพบว่ามีสหกรณ์ที่มีผลประเมินดีขึ้น (ยกระดับขึ้น) เพียง 148 แห่ง ในขณะที่สหกรณ์ที่มีผลประเมินต่ำลงกลับมีจำนวนถึง 447 แห่ง (Cooperative Promotion Department, 2017) แสดงถึงแนวโน้มที่จะเกิดการหยุดชะงักหรือทางตันในการพัฒนาสหกรณ์ในประเทศไทย ปัญหาของสหกรณ์ที่ไม่ประสบความสำเร็จเหล่านี้นอกจากจะส่งผลกระทบโดยตรงต่อตัวประชาชนผู้เป็นสมาชิกแล้ว ยังลุกลามไปถึงความน่าเชื่อถือของระบบสหกรณ์อันจะทำให้เกิดความคลางแคลงสงสัยและเป็นอุปสรรคขัดขวางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมโดยใช้ระบบสหกรณ์ของประเทศอย่างเลี่ยงไม่ได้

ทั้งนี้ ในการที่สหกรณ์จะมีความเป็นเลิศได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นสมาชิกของสหกรณ์ คณะกรรมการสหกรณ์ และเจ้าหน้าที่สหกรณ์ ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมที่ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความเป็นเลิศของสหกรณ์และหน่วยธุรกิจประเภทอื่นที่มีความคล้ายคลึงกันพบว่ามีหลากหลายปัจจัยที่มีแนวโน้มที่จะส่งผลต่อความเป็นเลิศของสหกรณ์ ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมและคัดเลือกตัวแปรอิสระเป็นจำนวนทั้งหมด 9 ตัวแปร ให้มีความครอบคลุมในการบริหารงานตามแนวคิด McKinsey's 7S (Waterman *et al.*, 1980) อันประกอบด้วยตัวแปรที่เคยได้มีการศึกษามาก่อนแล้ว จำนวน 4 ตัวแปร ได้แก่ สัดส่วนการเข้าร่วมประชุมของสมาชิกสหกรณ์ ระดับการศึกษาของผู้จัดการสหกรณ์ ประสบการณ์ของผู้จัดการสหกรณ์ และสัดส่วนการฝึกอบรมสมาชิกสหกรณ์ และตัวแปรซึ่งไม่เคยถูกนำมาศึกษาอีก 5 ตัวแปร ประกอบด้วย ขนาดสหกรณ์ (บูรณาการระหว่าง ทุนสหกรณ์ จำนวนสมาชิกสหกรณ์ และมูลค่าธุรกิจของสหกรณ์) อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน ภาวะผู้นำของประธานคณะกรรมการสหกรณ์ อัตราส่วนจำนวนพนักงานสหกรณ์ต่อทุนสหกรณ์ และรายได้เฉลี่ยของประชากรในพื้นที่ตั้งของสหกรณ์ โดยยังไม่พบการศึกษาวิจัยที่ได้รวบรวมและคัดเลือกปัจจัยที่มีส่งผลต่อความเป็นเลิศเหล่านี้นมาทำการวิเคราะห์ให้ทราบถึงความสัมพันธ์และระดับความสำคัญอย่างครอบคลุม ดังนั้นการศึกษาค้นคว้านี้ต้องการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเป็นเลิศของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยดังกล่าวข้างต้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อหาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเป็นเลิศของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาระดับผลกระทบของแต่ละปัจจัยที่ส่งผลต่อโอกาสสู่ความเป็นเลิศของสหกรณ์ฯ
3. เพื่อสร้างแบบจำลองสำหรับการพยากรณ์โอกาสสู่ความเป็นเลิศของสหกรณ์ฯ

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาแบบตัดขวาง (Cross-sectional study) ด้วยรูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative) ใช้ข้อมูลปฐมภูมิจากการสำรวจเก็บข้อมูลโดยตรงจากกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยข้อมูลทุติยภูมิที่ได้รวบรวมไว้ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและใช้แบบจำลองการถดถอยแบบโลจิสติก (Logistic regression) เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์

การวัดค่าตัวแปร

การศึกษาครั้งนี้ ได้กำหนดตัวแปรตามคือ ความเป็นเลิศของสหกรณ์ ซึ่งหมายถึงการที่สหกรณ์มีผลการดำเนินงานที่สำเร็จตามวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และหลักการสหกรณ์ โดยวัดจากผลการจัดระดับมาตรฐานสหกรณ์ของกรมส่งเสริมสหกรณ์ และมีตัวแปรอิสระที่คาดว่าจะมีความสัมพันธ์กับความเป็นเลิศของสหกรณ์จำนวน 9 ตัวแปร โดยมีแนวทางการวัดค่า ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงรายละเอียดการวัดค่าตัวแปรที่ใช้ในงานวิจัย

ตัวแปรตาม	การวัดค่า
ความเป็นเลิศของสหกรณ์ (Suc)	อ้างอิงผลการจัดระดับมาตรฐานสหกรณ์ ประจำปี 2559 โดยแปลงให้เป็นความเป็นเลิศของสหกรณ์ ดังนี้ 1) สหกรณ์ที่มีความเป็นเลิศ (1 คะแนน) คือ สหกรณ์ที่มีผลการจัดระดับมาตรฐานอยู่ในระดับดีเลิศ 2) สหกรณ์ที่ยังไม่มีความเป็นเลิศ (0 คะแนน) คือ สหกรณ์ที่มีผลการจัดระดับมาตรฐานอยู่นอกเหนือจากระดับดีเลิศ
ตัวแปรอิสระ	การวัดค่า
ขนาดสหกรณ์ (Sz)	อ้างอิงตามประกาศเรื่องการกำหนดเกณฑ์การจัดขนาดสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร พ.ศ.2556 (Cooperative Auditing Department, 2013)
อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน(De)	คำนวณจากหนี้สินรวมหารด้วยส่วนของผู้ถือหุ้น
สัดส่วนการเข้าร่วมประชุมของสมาชิก (Me)	คำนวณจากสัดส่วนการเข้าประชุมใหญ่สามัญประจำปีของสมาชิกสหกรณ์
ภาวะผู้นำของประธานคณะกรรมการสหกรณ์ (Ld)	ประเมินตามทฤษฎีภาวะผู้นำแบบ Full range ของ Bass & Avolio (1997) ด้วยแบบสอบถาม MLQ Form 5X Short เกี่ยวกับพฤติกรรมผู้นำ 6 ด้าน (ด้านละ 1 คะแนน)
ระดับการศึกษาผู้จัดการสหกรณ์ (Ed)	ประเมินจากวุฒิการศึกษาขั้นสูงสุดของผู้จัดการสหกรณ์ โดยใช้เกณฑ์ซึ่งกำหนดขึ้น คือ ต่ำกว่าปริญญาตรี = 0 คะแนน หรือ ปริญญาตรีขึ้นไป = 1 คะแนน
ประสบการณ์ของผู้จัดการสหกรณ์ (Ex)	ประเมินจากระยะเวลาที่ผู้จัดการสหกรณ์ได้เคยปฏิบัติงานในองค์กรสหกรณ์ หรือ วิสาหกิจชุมชน หรือ กลุ่มเกษตรกร นับเป็นปี
อัตราส่วนจำนวนพนักงานต่อทุน (St)	คำนวณจากจำนวนบุคลากรที่สหกรณ์จ้างเป็นพนักงานประจำทั้งหมดเทียบกับทุนดำเนินงานสหกรณ์ (หลักล้านบาท)
สัดส่วนของสมาชิกที่ได้รับการฝึกอบรม (Tr)	คำนวณจากจำนวนสมาชิกสหกรณ์ที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมฝึกอบรม ให้ความรู้ เทียบกับจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสหกรณ์
รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนในพื้นที่ (In)	คำนวณโดยการแปลงรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน (ต่อเดือน) ของจังหวัดที่สหกรณ์ตั้งอยู่ให้เป็นหลักพันบาท

โดยการวัดค่าของตัวแปรอิสระที่ใช้ในงานวิจัยนี้จะใช้ค่าเฉลี่ย 2 ปี คือ ปี พ.ศ.2558 และ ปี พ.ศ.2559 เนื่องจากตัวชี้วัดส่วนใหญ่ที่ใช้ในการจัดระดับมาตรฐานสหกรณ์ของประเทศไทยนั้นพิจารณาจากผลการดำเนินงานของสหกรณ์ย้อนหลัง 2 ปี (Cooperative Promotion Department, 2010)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยนี้คือแบบสอบถาม (Questionnaires) ใช้สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากสหกรณ์ตัวอย่าง ซึ่งผลการทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) ของแบบสอบถามโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านพบว่าค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) ของคำถามทุกข้อมีผลการทดสอบเท่ากับ 1.00 และผลการทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยทดลองเก็บข้อมูลจากสหกรณ์ที่ไม่ใช่ตัวอย่างจำนวน 30 แห่ง มาทำการวิเคราะห์ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Alpha coefficient) เท่ากับ 0.92

ประชากร

สหกรณ์ออมทรัพย์ (ไม่รวมถึงชุมนุมสหกรณ์) ซึ่งตั้งอยู่ในประเทศไทยและมีสถานะอยู่ระหว่างดำเนินการ (Active) มีจำนวนทั้งหมด 1,396 แห่ง จากข้อมูล ณ ปี พ.ศ. 2559 (Cooperative Auditing Department, 2017) โดยมีหน่วยวิเคราะห์ (Unit of analysis) เป็นสหกรณ์

ตัวอย่าง

จากสมการคำนวณขนาดตัวอย่างของ Yamane (1973) ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ภายใต้เงื่อนไขที่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอนและประชากรมีจำนวนมาก คำนวณได้ขนาดตัวอย่างขั้นต่ำเท่ากับ 311 แห่ง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูลตัวอย่างเป็นจำนวน 400 แห่ง โดยกำหนดโควตา (Quota) สัดส่วนตัวอย่างสหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีความเป็นเลิศ (ผลประเมินมาตรฐานสหกรณ์ปี พ.ศ. 2559 อยู่ในระดับดีเลิศ) ร้อยละ 60 คิดเป็นจำนวน 240 แห่ง และสัดส่วนของสหกรณ์ออมทรัพย์ที่ยังไม่มีความเป็นเลิศ (ผลประเมินมาตรฐานสหกรณ์ปี พ.ศ. 2559 ไม่ได้อยู่ในระดับดีเลิศ) ร้อยละ 40 คิดเป็นจำนวน 160 แห่ง โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple random sampling) จากรายชื่อประชากรที่ได้แบ่งไว้ในแต่ละกลุ่มตามโควตาที่กำหนดไว้

ผล

ผลการตรวจสอบความผิดปกติของตัวแปรอิสระ

ผลการตรวจสอบปัญหา Multicollinearity ของตัวแปรอิสระพบว่า ค่า Variance Inflation Factor (VIF) ของตัวแปรอิสระมีค่าอยู่ระหว่าง 1.015 – 1.987 ซึ่งมิต้าน้อยกว่า 10 และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation) ระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละคู่มีค่าสัมบูรณ์อยู่ระหว่าง 0.003-0.409 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.80 ถือได้ว่าตัวแปรอิสระทั้งหมดเป็นอิสระจากกัน

ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์และค่าผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal effect)

ผู้วิจัยได้สร้างแบบจำลอง Logit โดยใช้กลุ่มปัจจัยที่คาดว่าจะส่งผลต่อโอกาสสู่ความเป็นเลิศของสหกรณ์ออมทรัพย์ทั้ง 9 ตัวแปรเป็นตัวแปรอิสระ และใช้ผลประเมินความเป็นเลิศของสหกรณ์ (Suc) เป็นตัวแปรตาม ตลอดจนวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์และค่าผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal effect) โดยอาศัยข้อมูลที่ได้จากสหกรณ์ตัวอย่างทั้ง 400 แห่งได้ผลดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์และผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal effect)

ปัจจัย	ตัวแปร	Std. Err.	z	Coefficient	Marginal effect
ขนาดสหกรณ์	Sz	0.3830	3.08	1.180***	0.1247
อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน	De	0.0718	1.20	0.086	0.0091
สัดส่วนการเข้าร่วมประชุมของสมาชิก	Me	0.3477	4.31	0.150***	0.0158
ภาวะผู้นำของประธานคณะกรรมการ	Ld	0.4574	3.58	1.636***	0.1729
ระดับการศึกษาผู้จัดการสหกรณ์	Ed	0.8691	1.85	1.609*	0.2610
ประสบการณ์ของผู้จัดการสหกรณ์	Ex	0.0783	4.41	0.345***	0.0365
อัตราส่วนจำนวนพนักงานต่อทุน	St	0.1745	-0.98	-0.171	-0.0181
สัดส่วนของสมาชิกที่ได้รับการฝึกอบรม	Tr	0.0770	2.03	0.156**	0.0165
รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนในพื้นที่	In	0.0328	1.00	0.033	0.0035
Constant		9.3283	-3.47	-32.412***	-
Model Chi-square = 0.000***					
Pesudo R ² (MacFadden R ²) = 0.8286					
Correctly Classified = 96.00%					

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10

อภิปรายผล

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศของสหกรณ์ออมทรัพย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ขนาดสหกรณ์ (Sz) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับโอกาสสู่ความเป็นเลิศของสหกรณ์ออมทรัพย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ที่ระดับ 0.01) และมีค่า Marginal effect เท่ากับ 0.1247 หมายความว่าภายใต้สถานการณ์ปัจจุบันถ้าสามารถเพิ่มขนาดสหกรณ์ออมทรัพย์ขึ้น 1 ระดับคะแนน โอกาสที่สหกรณ์แห่งนั้นจะเข้าสู่ความเป็นเลิศก็จะเพิ่มขึ้นร้อยละ 12.47 สอดคล้องกับผลงานวิจัยเกี่ยวกับทั้ง 3 องค์ประกอบที่ใช้ในการประเมินขนาดสหกรณ์ คือ ทุนสหกรณ์ (Acharya, 2015; Sokonsing, 2014; Bungkeudsuk, 2009) จำนวนสมาชิก (Ephrem & Getachew, 2015) และมูลค่าธุรกิจ (Keawtip & Pakdee, 2014; Bungkeudsuk, 2009)

สัดส่วนการเข้าร่วมประชุมของสมาชิก (Me) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับโอกาสสู่ความเป็นเลิศของสหกรณ์ออมทรัพย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ที่ระดับ 0.01) และมีค่า Marginal effect เท่ากับ 0.0158 หมายความว่าภายใต้สถานการณ์ปัจจุบันถ้าสหกรณ์ออมทรัพย์สามารถเพิ่มสัดส่วนจำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมการประชุมให้มากขึ้นอีกร้อยละ 1 โอกาสที่สหกรณ์แห่งนั้นจะเข้าสู่ความเป็นเลิศก็จะเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.58 สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Acharya (2015), Ephrem & Getachew (2015) และ Garnevska *et al.* (2011) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหาร ความเข้าใจถึงหน้าที่ บทบาท และความมุ่งมั่นของสมาชิก

ภาวะผู้นำของประธานคณะกรรมการสหกรณ์ (Ld) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับโอกาสสู่ความเป็นเลิศของสหกรณ์ออมทรัพย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ที่ระดับ 0.01) และมีค่า Marginal effect เท่ากับ 0.1729 หมายความว่าภายใต้สถานการณ์ปัจจุบันถ้าสหกรณ์ออมทรัพย์สามารถเพิ่มภาวะผู้นำของประธานคณะกรรมการให้มีภาวะผู้นำที่ดีขึ้น 1 ระดับ (1 พฤติกรรมความเป็นผู้นำที่พึงประสงค์) โอกาสที่สหกรณ์แห่งนั้นจะเข้าสู่ความเป็นเลิศก็จะเพิ่มขึ้นร้อยละ 17.29 สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Beema (2016), Sokonsing (2014), Kao-ian (2013), Garnevska *et al.* (2011) และ Jongwuttivet

et al. (2010) ที่เสนอว่าภาวะผู้นำ รวมถึงความน่าเชื่อถือ หรือความเชื่อมั่นที่มีต่อผู้นำส่งผลต่อประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและความสำเร็จขององค์กร

ระดับการศึกษาของผู้จัดการสหกรณ์ (Ed) และประสบการณ์ของผู้จัดการสหกรณ์ (Ex) ทั้งระดับการศึกษาและประสบการณ์ของผู้จัดการสหกรณ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับโอกาสสู่ความเป็นเลิศของสหกรณ์ออมทรัพย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ที่ระดับ 0.10 และ 0.01ตามลำดับ) โดยระดับการศึกษาของผู้จัดการสหกรณ์มีค่า Marginal effect เท่ากับ 0.2610 หมายความว่า ภายใต้สถานการณ์ปัจจุบันถ้าสหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีผู้จัดการที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรีสามารถเพิ่มวุฒิการศึกษาของผู้จัดการให้เป็นระดับปริญญาตรีขึ้นไป โอกาสที่สหกรณ์แห่งนั้นจะเข้าสู่ความเป็นเลิศก็จะเพิ่มขึ้นร้อยละ 26.10 ในขณะที่ประสบการณ์ของผู้จัดการสหกรณ์มีค่า Marginal effect เท่ากับ 0.0365 หมายความว่าภายใต้สถานการณ์ปัจจุบันถ้าสหกรณ์ออมทรัพย์เพิ่มประสบการณ์ของผู้จัดการให้มากขึ้นอีก 1 ปี โอกาสที่สหกรณ์แห่งนั้นจะเข้าสู่ความเป็นเลิศก็จะเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.65 สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Chareonwongsak (2017), Acharya (2015), Ephrem & Getachew (2015), Dehkordi et al. (2014), Sokonsing (2014) และ Jongwuttivet et al. (2010) ที่ระบุว่าระดับการศึกษา ประสบการณ์ หรือความสามารถของผู้จัดการสหกรณ์หรือผู้นำกลุ่มวิชาชีพส่งผลต่อโอกาสประสบความสำเร็จ

สัดส่วนของสมาชิกที่ได้รับการฝึกอบรม (Tr) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับโอกาสสู่ความเป็นเลิศของสหกรณ์ออมทรัพย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (0.01) และมีค่า Marginal effect เท่ากับ 0.0165 หมายความว่า ภายใต้สถานการณ์ปัจจุบันถ้าสหกรณ์ออมทรัพย์สามารถฝึกอบรมสมาชิกให้มากขึ้นเป็นสัดส่วนร้อยละ 1 โอกาสที่สหกรณ์แห่งนั้นจะเข้าสู่ความเป็นเลิศก็จะเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.65 สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Acharya (2015), Ephrem & Getachew (2015), Keawtip & Pakdee (2014) ที่ได้นำเสนอว่าการฝึกอบรมสมาชิกเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของสหกรณ์

แบบจำลองพยากรณ์โอกาสสู่ความเป็นเลิศของสหกรณ์ออมทรัพย์

แบบจำลองที่ได้จากการศึกษามีความแม่นยำและเชื่อถือได้ (Goodness of fit) ในระดับสูง โดยมีค่า Pseudo R² เท่ากับ 0.8286 และมีร้อยละของผลทำนายที่ถูกต้อง (Percentage of correctly classified) เท่ากับร้อยละ 96.00 โดยนำค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้รับมาสร้างเป็นสมการพยากรณ์โอกาสสู่ความเป็นเลิศของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย ณ สถานการณ์ปัจจุบันได้ดังนี้

$$P_y = \left[\frac{1}{1 + e^{-Z}} \right] \quad \text{โดยที่}$$
$$Z = -32.412 + 1.180 (Sz) + 0.086(De) + 0.150(Me) + 1.636(Ld) + 1.609(Ed) + 0.345(Ex) - 0.171(St) + 0.156(Tr) + 0.033(ln)$$

ทั้งนี้ ผลการทดสอบเปรียบเทียบความแม่นยำและเชื่อถือได้ของแบบจำลองระหว่างแบบจำลองที่ประกอบด้วยตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาทั้งหมด (9 ตัวแปร) กับ แบบจำลองที่นำเอาตัวแปรที่ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน (De) อัตราส่วนจำนวนพนักงานต่อทุน (St) และรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนในพื้นที่ (ln) ออกจากแบบจำลอง (6 ตัวแปร) แสดงให้เห็น แบบจำลองที่ประกอบด้วยตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาทั้งหมด (9 ตัวแปร) มีร้อยละของผลทำนายที่ถูกต้อง และค่า Pseudo R² สูงกว่าแบบจำลองที่นำเอาตัวแปรที่ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติออกจากแบบจำลอง (6 ตัวแปร) แสดงให้เห็นว่าตัวแปรทั้ง 3 นี้มีส่วนช่วยในการพยากรณ์โอกาสสู่ความเป็นเลิศของสหกรณ์ออมทรัพย์ และมีแนวโน้มที่จะมีความสัมพันธ์กับความเป็นเลิศของสหกรณ์ออมทรัพย์ได้เช่นกัน เพียงแต่ยังไม่อยู่ในระดับที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90 ขึ้นไป

สรุป

ผลการศึกษาทำให้ทราบเกี่ยวกับความสำคัญของปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยทั้ง 9 ปัจจัย พร้อมทั้งสามารถจัดลำดับความสำคัญปัจจัยดังกล่าว โดยพิจารณาจากระดับนัยสำคัญทางสถิติ และค่าผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal effect) ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ปัจจัยที่มีส่งผลต่อโอกาสสู่ความเป็นเลิศของสหกรณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งถือว่ามีความสำคัญเป็นลำดับต้น ได้แก่ ระดับการศึกษาของผู้จัดการสหกรณ์ (Marginal effect = 0.2610) ภาวะผู้นำของประธานคณะกรรมการสหกรณ์ (Marginal effect = 0.1729) ขนาดของสหกรณ์ (Marginal effect = 0.1247) ประสบการณ์ของผู้จัดการสหกรณ์ (Marginal effect = 0.0365) สัดส่วนของสมาชิกที่ได้รับการฝึกอบรม (Marginal effect = 0.0165) และ สัดส่วนการเข้าประชุมของสมาชิก (Marginal effect = 0.0158)

กลุ่มที่ 2 ปัจจัยที่มีแนวโน้มว่าจะส่งผลต่อโอกาสสู่ความเป็นเลิศของสหกรณ์ ซึ่งถือว่ามีความสำคัญเป็นลำดับรอง ได้แก่ สัดส่วนจำนวนพนักงานต่อทุนสหกรณ์ อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน และรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนในพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

- Altman, M. (2015). Cooperative organization as an engine of equitable rural economic development. *Journal of Co-operative Organization and Management*, 3, 14-23.
- Acharya, B. M. (2015). *Factors contributing to the success of cooperatives* [Online]. Retrieved January 26, 2017, from: https://www.researchgate.net/publication/281118486_Factors_Contributing_to_the_Success_of_Cooperatives.
- Bass, B. M. & Avolio, B. J. (1997). *Full-range of leadership development: Manual for multifactor leadership questionnaire*. Mind Garden, Palo Alto, CA: Sage.
- Beema, M. (2016). The relationship between transformational leadership of school administrators and morale encouragement in working of teachers under Yala Primary Educational. *Journal of Yala Rajabhat University*, 11(1), 1-18. (in Thai)
- Bungkeudsuk, A. (2009). *Factors affecting net profit of cooperatives in Chanthaburi Province*. Master's Thesis. Kasetsart University. (in Thai)
- Chareonwongsak, K. (2017). Enhancing board motivation for competitive performance of Thailand's Co-operatives. *Journal of Co-operative Organization and Management*, 5(1), 1-13.
- Cooperative Auditing Department. (2013). *Declaration of determination size of the cooperatives and farmer groups* [online]. Retrieved January 26, 2017, from: http://www.cad.go.th/ewt_dl_link.php?nid=18386. (in Thai)
- Cooperative Auditing Department. (2017). *Financial condition of cooperative in Thailand 2016*. Bangkok: Financial Analysis Group. (in Thai)
- Cooperative Promotion Department. (2017). *Cooperatives statistics @ 31 December 2016* [online]. Retrieved Jun 1, 2017, from: http://www1.cpd.go.th/more_news.php?cid=156&filename=index. (in Thai)
- Cooperative Promotion Department. (2010). *Declaration of cooperative standards* [Online]. Retrieved January 26, 2017, from: <http://web.cpd.go.th/area1/images/Document/standard53cpd.pdf>. (in Thai)

- Dehkordi, S. M., Yousefi, A., Amini, A. M. & Dehkordi, H. M. (2014). Factors affecting the success of rural production cooperatives in Chaharmahal and Bakhtiari Province with emphasis on managerial Skills, *2nd International Conference on Energy, Regional Integration and Socio-Economic Development*, October 1-3, 2014, Baku: Kempinski Hotel.
- Ephrem, D. & Getachew, G. (2015). Factors affecting success of agricultural marketing cooperatives in Becho Woreda, Oromia Regional State of Ethiopia. *International Journal of Cooperative Studies*, 4(1), 9-17.
- Garnevskia, E., Liub, G. & Shadbolt, N. M. (2011). Factors for successful development of farmer cooperatives in Northwest of China. *International Food and Agribusiness Management Review*, 14(4), 69-84.
- Jongwuttivet, N., Singlert, R. & Passago, S. (2010) Factors affecting the success of community business management in Mueang District, Roi-et Province. *Rajabhat Maha Sarakham University Journal*, 4(2), 103-111. (in Thai)
- Kao-ian, J. (2013). Relationship between leadership and administrative performance of educational administrators in Three Southern Border Provinces. *Journal of Yala Rajabhat University*, 8(1), 40-51. (in Thai)
- Keawtip, S. & Pakdee, K. (2014). *The analyses of efficiency and factors affecting efficiency of agricultural cooperatives in Upper Northern Thailand*. Research Study Report. Maejo University. (in Thai)
- Leawpairoj, N. (2009). *Fundamentals of economics textbook, grades 4-6*. Bangkok: Institute of Academic Development. (in Thai)
- Purtik, H., Zimmerling, E. & Welp, I. M. (2016). Cooperative as catalysts for sustainable neighborhoods – A qualitative analysis of the participatory development process toward a 2000-watt society. *Journal of Cleaner Production*, 134, 112-123.
- Sokonsing, P. (2014). *Factors contributing to success of occupational group: A case study of a fabric products in Phetchabun province*. Research study report. Yala: Rajabhat Phetchabun University. (in Thai)
- Waterman, R. H., Peters, T. J. & Phillips, J. R. (1980). Structure is not organization. *Business Horizons*, 23(3), 14-26.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis*. (Third edition). New York: Harper and Row Publication.